

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЯК ЗАХІД ПРЕВЕНТИВНОГО ХАРАКТЕРУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

ADMINISTRATIVE REVIEW AS A MEASURE OF PREVENTIVE NATURE OF THE ACTIVITIES OF POLICE

Чорна В.Г.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративного права і процесу
Національна академія внутрішніх справ

Адміністративний огляд є однією із адміністративних процедур. Це своєрідні правовідносини обов'язковим учасником яких є суб'єкт владних повноважень, який уповноважений відповідними нормативно-правовими актами такий огляд здійснювати. Особистий огляд може провадитись уповноваженими на те посадовими особами Служби безпеки України, органів Національної поліції, органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, воєнізованої охорони, цивільної авіації, митниці і органів прикордонної служби, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, а у випадках, прямо передбачених законами України, також і інших органів. Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статті з оглядуваним і в присутності двох понятих тієї ж статті.

Пунктом 3 ч.1 ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що огляд відносяться до превентивних поліцейських заходів. Разом з тим, даною нормою визначено, ще таку форму огляду як поверхнева перевірка.

Статтею 34 Закону передбачено порядок здійснення поверхневої перевірки та огляду як фізичної особи, так і речей, так і транспортного засобу.

Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

Поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. Поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статті. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу.

Поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу:

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону.

Під час поверхневої перевірки речі або транспортного засобу особа повинна самостійно показати поліцейському вміст особистих речей чи транспортного засобу.

При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схопність та огляд відповідно до вимог статті 237 Кримінального процесуального кодексу України, а саме:

1) огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами Кримінального процесуального Кодексу, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи;

2) для участі в огляді може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження;

3) з метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів;

4) особи, у присутності яких здійснюється огляд, при проведенні даної слідчої (розшукової) дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу огляду;

5) при проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу. Усі вилучені речі і документи підлягають негайному огляду і опечатуванню із завіренням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточний огляд і опечатування.

6) слідчий має право заборонити будь-якій особі залишити місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність;

7) при огляді слідчий або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, що не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

Положенням про патрульну службу МВС визначено право працівника патрульної служби МВС України здійснювати в установленому законодавством порядку особистий огляд, огляд речей і документів, транспортного засобу і вантажу. Водночас, Статутом Патрульно-постової служби міліції України передбачено процедуру і методику огляду підвалів, нежилых приміщень та інших місць можливого переховування правопорушників. Зокрема, такий огляд проводиться не менше як двома поліцейськими (наприклад, нарядом пересувної поліцейської групи), бажано з використанням службової собаки. Огляд доцільно провадити глибокої ночі або ранком, щоб зненацька застати осіб, які переховуються.

Таким чином, головною метою цього виду адміністративного огляду є попередження і припинення злочинів та інших правопорушень.

На старшого наряду покладається ряд обов'язків, пов'язаних із:

а) попереднім з'ясуванням розташування об'єкта, що підлягає огляду (по можливості уточнює план приміщень: наявність входів і виходів, прихованих підступів до об'єкта тощо);

б) визначенням обов'язків та місця кожного учасника огляду, звертає їхню увагу на необхідність додержання заходів обережності при підході до об'єкта та в процесі його огляду;

в) за наявності даних про те, що особи, які переховуються, озброєні, дає команду привести зброю в стан бойової готовності;

г) подачею команди на вхід до об'єкта, що підлягає огляду, тільки після того, як усі учасники огляду займуть вказані їм місця.

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання.

При цьому:

а) зовнішній огляд речей і одягу слід робити негайно після затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, або в більш зручний момент, коли можливо отримати допомогу від інших поліцейських, дружинників, працівників служби охорони, двірників або громадян;

б) для проведення зовнішнього огляду речей та одягу необхідно:

– подати затриманому команду: «Руки вгору!», наказати повернутися обличчям до стіни (дерева, стовпа і т.п.) і обернутися в неї руками, широко розставити ноги і нахилитися вперед;

– швидко промацати з зовнішньої сторони одяг затриманого: кишені, рукава, пояс, звернути увагу на взуття, з метою виявлення та вилучення зброї та інших предметів, які можуть бути використані затриманими для нападу на поліцейського;

– в окремих випадках, коли є підстава підозрювати, що знаряддя злочину можуть бути замасковані (колюча зброя, міститься в авторучці, колючо-ріжучі предмети і зброя закріплені на гумці до одягу або тіла в плечовій та інших областях і т.п.), зовнішній огляд одягу і речей проводять з особливою уважністю;

– під час проведення зовнішнього огляду слід уважно за кожним рухом затриманого стежити. Якщо є службово-розшуковий собака, то він повинен знаходитись по команді «Охороняй!» у 2-3 метрах від затриманого;

в) оглянути по можливості місце, де знаходився підозрюваний в момент затримання і при проведенні зовнішнього огляду, з метою виявлення викинутих ним предметів, що можуть бути речовими доказами у справі;

г) вилучені при зовнішньому огляді документи, зброю та інші предмети здати оперативному черговому по органу внутрішніх справ.